

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ
ΕΛΛΑΔΟΣ

1980

ΟΠρόεδρος

Προς τον Γενικό Γραμματέα
Φυσικού Περιβάλλοντος & Υδάτων,
κ. Κ. Αραβώση

Κοινοποίηση:
Επιμελητήρια - Μέλη ΚΕΕ

Αθήνα, 13 Απριλίου 2020
Αριθ. Πρωτ.: 1137

Θέμα: «Απόψεις για το νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία»

Ανταποκρινόμενοι στη πρόσκληση σας να καταθέσουμε απόψεις σχετικά με το νέο σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία, στο πλαίσιο του Εθνικού Συμβουλίου Κυκλικής Οικονομίας, προσφύγαμε στη μελέτη των δεδομένων και σχετικών κατευθύνσεων και παραθέτουμε ακολούθως τις σκέψεις, αξιολογήσεις και προτάσεις μας. Οι προτάσεις αυτές διατυπώνονται καταρχήν σε γενικό όσο και, στη συνέχεια, σε ειδικό επίπεδο και αποσκοπούν στη συνειδητοποίηση της ανάγκης έγκαιρης και επιμελούς προετοιμασίας και καθοδήγησης των ελληνικών επιχειρήσεων για τις ραγδαίες εξελίξεις που επέρχονται και σ' αυτό το πεδίο, εν μέσω κορονοϊού και αναμφίβολα επιβάλουν την αναγκαία και γρήγορη προσαρμογή τους σε αυτές για την προστασία της ανταγωνιστικότητας τους μαζί και παράλληλα με τη προστασία του πλανήτη.

Αναλυτικά οι σκέψεις και τα σχόλια μας στο σχέδιο δράσης της ΕΕ έχουν ως ακολούθως.

Το νέο σχέδιο δράσης στοχεύει στην αναβάθμιση της Κυκλικής Οικονομίας, με σκοπό την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την ανάλογη αύξηση της χρήσης φυσικών και άλλων πόρων, διασφαλίζοντας παράλληλα τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βασική κατεύθυνση αποτελεί η θέσπιση ενός ισχυρού και συνεκτικού πλαισίου πολιτικής, το οποίο θα καταστήσει συνήθη πρακτική τα βιώσιμα προϊόντα, τις βιώσιμες υπηρεσίες και τα βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα και θα μετασχηματίσει τα καταναλωτικά πρότυπα ώστε εξαρχής να μην παράγονται απόβλητα. Τόσο το νέο σχέδιο όσο και οι πρωτοβουλίες

που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο του θα επιτευχθούν με την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία των θεσμών, της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών.

1) Γενικά:

Το νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία που ενέκρινε πρόσφατα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί το δομικό στοιχείο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, μιας Συμφωνίας που αποτελεί πλέον τη βάση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη με έμφαση στην επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050.

Στόχος του σχεδίου δράσης είναι να μειώσει το αποτύπωμα κατανάλωσης της ΕΕ και να διπλασιάσει το ποσοστό χρήσης κυκλικών υλικών στην ΕΕ κατά την επόμενη δεκαετία, ενισχύοντας ταυτόχρονα την οικονομική ανάπτυξη. Αυτό θα γίνει σε πλήρη συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη και τις επιχειρήσεις. Η εφαρμογή φιλόδοξων μέτρων κυκλικής οικονομίας στην Ευρώπη μπορεί να αυξήσει το ΑΕΠ της ΕΕ κατά πρόσθετο 0,5% έως το 2030 και να δημιουργήσει περίπου 700.000 νέες θέσεις εργασίας.

Σήμερα, η οικονομία της ΕΕ εξακολουθεί να είναι σε μεγάλο βαθμό γραμμική, δεδομένου ότι μόνο το 12% των δευτερογενών υλικών και πόρων επιστρέφουν στην οικονομία, όπως αναφέρει ο κ. Φρανς Τίμερμανς, εκτελεστικός αντιπρόεδρος για την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, υπογραμμίζοντας ότι τα περισσότερα προϊόντα χαλάνε πολύ εύκολα, δεν μπορούν να ξαναχρησιμοποιηθούν, να επισκευαστούν ή να ανακυκλωθούν ή κατασκευάζονται για μία χρήση μόνο.

Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη τις τεράστιες δυνατότητες αξιοποίησης των προϊόντων η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επεξεργάστηκε το ως άνω νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία με το αλλάζει ο τρόπος που παράγονται τα προϊόντα παρέχοντας τη δυνατότητα στους καταναλωτές να κάνουν βιώσιμες επιλογές προς όφελος δικό τους και του περιβάλλοντος.

Είναι σαφές ότι το εν λόγω σχέδιο δράσης αξιοποιεί και επεκτείνει την εμβέλεια του έργου που έχει επιτελεστεί από το 2015 και μετά, εστιάζοντας πλέον σε μέτρα που αφορούν σε ολόκληρο τον κύκλο ζωής των προϊόντων, αλλάζοντας τη φιλοσοφία του σχεδιασμού και της παραγωγής προϊόντων αλλά και του προτύπου παραγωγής και κατανάλωσης στρέφοντας την οικονομία προς κυκλικές βιώσιμες λύσεις, που θα εξασφαλίζουν ότι οι πόροι που χρησιμοποιούνται θα παραμένουν στην οικονομία της ΕΕ όσο το δυνατόν περισσότερο.

Αξίζει να τονιστεί ότι με το νέο σχέδιο δράσης παρέχονται νέα δικαιώματα στους καταναλωτές, ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα και προστατεύεται το περιβάλλον, αρκεί να αναπτυχθεί και να υλοποιηθεί με τη στενή συμμετοχή του κόσμου των επιχειρήσεων και της κοινότητας των ενδιαφερόμενων μερών.

Πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία έχει ήδη ξεκινήσει. Οι περισσότερες επιχειρήσεις, οι καταναλωτές και οι δημόσιες αρχές έχουν ενστερνιστεί το μοντέλο της αειφόρου ανάπτυξης και ήδη αξιοποιούν τις ευκαιρίες που τους παρέχει η Επιτροπή.

Πολλά είναι τα ζητήματα που θέτει το νέο αυτό σχέδιο δράσης με βασικό κανόνα τα βιώσιμα προϊόντα για τα οποία η Επιτροπή θα προτείνει σχετική νομοθεσία με στόχο τα προϊόντα που θα διατίθενται στην αγορά της ΕΕ να είναι σχεδιασμένα με τρόπο που θα διαρκούν περισσότερο, θα ξαναχρησιμοποιούνται, θα επισκευάζονται και θα ανακυκλώνονται ευκολότερα και θα περιέχουν όσο το δυνατόν περισσότερα

ανακυκλωμένα υλικά αντί των πρωτογενών πρώτων υλών. Παράλληλα, θα περιοριστούν τα προϊόντα μίας χρήσης, θα αντιμετωπιστεί η πρόωγη αχρήστευση και θα απαγορευτεί η καταστροφή των απούλητων διαρκών αγαθών.

Στο παραπάνω πλαίσιο διαμορφώνεται μια νέα πραγματικότητα που επηρεάζει όλους τους παραγωγικούς τομείς και επιβάλλει στον επιχειρηματικό κόσμο να προσαρμοστεί το ταχύτερο στα νέα δεδομένα. Και είναι σαφές ότι αυτό πρέπει να γίνει, γιατί οι καταναλωτές, οι οποίοι θα έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστες πληροφορίες για θέματα ποιότητας των προϊόντων, θα κάνουν πιο βιώσιμες επιλογές από περιβαλλοντική άποψη.

2). Πλαίσιο γενικών πολιτικών - Θέσεις – Απόψεις:

Λαμβάνοντας υπόψη ότι το μοντέλο κυκλικής οικονομίας, όπου όσο το δυνατόν περισσότερο διατηρείται η αξία και οι πόροι στην οικονομία και όσο το δυνατόν περισσότερο η παραγωγή αποβλήτων ελαχιστοποιείται, μειώνει τις πιέσεις στους φυσικούς πόρους, υποστηρίζουμε θερμά ότι η κυκλικότητα αποτελεί προϋπόθεση για την κλιματική ουδετερότητα και ως εκ τούτου θα πρέπει να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ κυκλικότητας και μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Έτσι καταρχήν υποστηρίζουμε τα μέτρα που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως προς τον τρόπο με τον οποίο θα μπορεί να μετρηθεί με συστηματικό τρόπο ο αντίκτυπος της κυκλικότητας στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σ' αυτήν (βελτίωση εργαλείων μοντελοποίησης, ενίσχυση κυκλικότητας σε μελλοντικές αναθεωρήσεις των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα και σε άλλες πολιτικές για το κλίμα, κατά περίπτωση).

Όσον αφορά στα επιμέρους μέτρα που περιλαμβάνει το νέο σχέδιο δράσης θεωρούμε ότι αυτά είναι όλα προς την ορθή κατεύθυνση και ειδικότερα:

- Κορυφαίο ρόλο για την μετάβαση στην κυκλική οικονομία θα παίξει η **διεύρυνση της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό** πέραν από τα συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα, δράση που αν και αποτελούσε ζητούμενο των τελευταίων χρόνων συναντούσε ισχυρές αντιδράσεις από τη βιομηχανία. Σήμερα η αγορά προσαρμόζεται και έτσι η νέα προσέγγιση, η οποία στοχεύει στο να καταστεί το πλαίσιο οικολογικού σχεδιασμού εφαρμόσιμο για την ευρύτερη δυνατή γκάμα προϊόντων, είναι αποδεκτή.
- Αναγκαία παράμετρος αποτελεί η θέσπιση ενιαίων προδιαγραφών και κανόνων, **θέσπιση αρχών αειφορίας** γιατί μόνο έτσι θα επιτευχθεί βελτίωση της αντοχής των προϊόντων, της επαναχρησιμοποίησης, της αναβάθμισης και της δυνατότητας αποκατάστασης, αλλά και της αντιμετώπισης της παρουσίας επικίνδυνων χημικών ουσιών στα προϊόντα και της αύξησης της ανακυκλωμένης περιεκτικότητας σε προϊόντα.
- Αναγκαία συστατικά μιας **κυκλικής πολιτικής προϊόντων** είναι η εφαρμογή στις πολιτικές καταναλωτών και προϊόντων της ΕΕ έως το 2021, της αρχής «**δικαίωμα επισκευής**», με θέσπιση κινήτρων, παράλληλα με:
  - την ψηφιοποίηση των πληροφοριών για τα προϊόντα (μια ευρωπαϊκή Dataspace π.χ. για ψηφιακά διαβατήρια προϊόντων),
  - τον περιορισμό χρήσης προϊόντων μίας χρήσης,

- την αντιμετώπιση της πρόωρης απαξίωσης,
  - τη θέσπιση απαγόρευσης για την καταστροφή των απούλητων αγαθών διαρκείας,
  - την παροχή περισσότερων αξιόπιστων πληροφοριών στους καταναλωτές σχετικά με τα προϊόντα στο σημείο πώλησης, συμπεριλαμβανομένης της διάρκειας ζωής τους και άλλων περιβαλλοντικών επιδόσεων.
- Σημαντικό ρόλο για τη διατύπωση νέας στρατηγικής των επιχειρήσεων προς το σκοπό της επιβίωσης τους, θα παίξουν επίσης:
    - **Η υποχρέωση των εταιρειών** να τεκμηριώνουν τους περιβαλλοντικούς ισχυρισμούς τους χρησιμοποιώντας τις μεθοδολογίες περιβαλλοντικού αποτυπώματος με αυστηρότερους κανόνες προκειμένου να υπάρξει μεγαλύτερη διαφάνεια και αξιοπιστία.
    - **Η υποχρεωτική υιοθέτηση πράσινων δημόσιων συμβάσεων**, με θέσπιση ελάχιστων υποχρεωτικών πράσινων κριτηρίων ή στόχων για τις δημόσιες συμβάσεις.
    - **Η εφαρμογή της «Πρωτοβουλίας Κυκλικής Ηλεκτρονικής»** για μεγαλύτερη διάρκεια ζωής προϊόντων κ.λπ., ως τομέα προτεραιότητας με νέα ρυθμιστικά μέτρα για τα κινητά τηλέφωνα, τα δισκία και τους φορητούς υπολογιστές σύμφωνα με την οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό, καθώς και νέα ρυθμιστικά μέτρα για τους φορτιστές για κινητά τηλέφωνα και παρόμοιες συσκευές. Θα ληφθεί επίσης υπόψη ένα πανευρωπαϊκό σύστημα επιστροφής σε περίπτωση επιστροφής ή πώλησης παλιών κινητών τηλεφώνων, δισκίων και φορτιστών.
  - Τα μέτρα για **αειφόρα και κυκλικά κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα**¹, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς επαναχρησιμοποίησης κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων οδηγούν σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα και ενισχύουν ουσιαστικά:
    - **Τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία.**
    - **Την ενίσχυση της αγοράς βιώσιμων και κυκλικών κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων**, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς επαναχρησιμοποίησης κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων με τη θέσπιση νέων καταναλωτικών προτύπων και επιχειρηματικών μοντέλων².
  - Η θέσπιση υποχρεωτικών απαιτήσεων σχετικά με το ανακυκλωμένο περιεχόμενο σε τομείς όπως η συσκευασία, τα υλικά κατασκευής και τα οχήματα είναι εξόχως σημαντικά καθώς συμβάλουν στην **αύξηση του περιεχομένου ανακυκλωμένου πλαστικού** (στρατηγική για τα πλαστικά 2018).

---

¹ Τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα είναι η τέταρτη κατηγορία υψηλότερης πίεσης για τη χρήση πρωτογενών πρώτων υλών και νερού και πέμπτη για εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

² Η Επιτροπή θα παράσχει επίσης οδηγίες για τη χωριστή συλλογή των φαντικών αποβλήτων, την οποία τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίσουν έως το 2025.

- Τα μέτρα για τη θέσπιση μιας νέας συνολικής στρατηγικής για ένα βιώσιμο οικολογικό περιβάλλον που θα προωθεί τις αρχές της κυκλικότητας καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των κτιρίων είναι τομέας μεγάλης αξίας και σημασίας και θα πρέπει να προωθηθεί το ταχύτερο ώστε πλέον να γενικευτούν οι στρατηγικές για έναν **οικολογικό σχεδιασμό κατασκευών και κτιρίων**³. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει:
  - **Να προωθηθούν ταχύτατα πολιτικές κινήτρων και νέες πρωτοβουλίες, όπως η πρωτοβουλία «κύμα ανακαινίσεων»,** όπως ανακοινώθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, που συμβάλουν σε σημαντικές βελτιώσεις στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης, ιδίως με βελτιστοποίηση των επιδόσεων του κύκλου ζωής και αύξηση του προσδόκιμου ζωής κατασκευών και κτιρίων.
  - **Να βελτιστοποιηθούν οι στόχοι ανάκτησης υλικών** για τα απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων, με ιδιαίτερη προσοχή στα μονωτικά υλικά, τα οποία παράγουν αυξανόμενη ροή αποβλήτων.
  - **Να αναθεωρηθεί ο κανονισμός για τα δομικά προϊόντα,** με απαιτήσεις ανακυκλωμένου περιεχομένου για ορισμένα προϊόντα του τομέα των δομικών κατασκευών.
  - Να ενισχυθεί η **ευρωπαϊκή πρωτοβουλία Urban,** με την πρόκληση των ευφών πόλεων και την πρωτοβουλία για τις κυκλικές πόλεις και περιφέρειες γιατί θα παρέχουν σημαντική βοήθεια στις πόλεις.
  - Στους τομείς προτεραιότητας της **Συμφωνίας για τις Πράσινες Πόλεις** να συγκαταλέγεται η κυκλική οικονομία.

Υποστηρίζουμε επίσης:

- **Τη μείωση της παραγωγής απορριμμάτων συσκευασίας** με τον καθορισμό στόχων και άλλων μέτρων πρόληψης των αποβλήτων⁴, κ.λπ.
- **Τη βελτίωση των ποσοστών συλλογής και ανακύκλωσης όλων των ηλεκτρικών στηλών** για την ανάκτηση πολύτιμων υλικών, θεσπίζοντας απαιτήσεις βιωσιμότητας για τις μπαταρίες, το επίπεδο ανακύκλωσης των νέων μπαταριών και την παροχή πληροφοριών στους καταναλωτές.
- **Την αναθεώρηση των κανόνων για τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής** τους προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της ανακύκλωσης, καθώς και κανόνες για την αντιμετώπιση της βιώσιμης επεξεργασίας των χρησιμοποιημένων ορυκτέλαιων.
- **Τη μείωση των απορριμμάτων τροφίμων,** ως μέρος της στρατηγικής της ΕΕ για τα γεωργικά προϊόντα με αντιμετώπιση ολόκληρης της αλυσίδας αξίας των τροφίμων, προκειμένου να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα του τομέα (λήψη

---

³ Ο οικοδομικός τομέας καταναλώνει περίπου το 50% του συνόλου των εξορυσσόμενων υλικών και είναι υπεύθυνος για πάνω από το 35% της συνολικής παραγωγής αποβλήτων της Ένωσης.

⁴ Ο στόχος της Επιτροπής είναι να καταστήσει όλες τις συσκευασίες στην αγορά της ΕΕ επαναχρησιμοποιήσιμες ή ανακυκλώσιμες με οικονομικά βιώσιμο τρόπο μέχρι το 2030. Η Επιτροπή θα προτείνει την ενίσχυση των υποχρεωτικών βασικών απαιτήσεων για όλες τις συσκευασίες που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ.

νομοθετικής πρωτοβουλίας για την επαναχρησιμοποίηση) με αντικατάσταση των συσκευασιών τροφίμων, των επιτραπέζιων σκευών (μαχαιροπήρουνα μιας χρήσης, κλπ.)

- **Την διασφάλιση της βιωσιμότητας ανανεώσιμων υλικών βιολογικής προέλευσης**, μεταξύ άλλων μέσω ενεργειών που θα έπονται της στρατηγικής και του σχεδίου δράσης για τη βιοοικονομία με τη θέσπιση φιλόδοξων στόχων για τη μείωση της σπατάλης τροφίμων, ως βασική δράση στο πλαίσιο της επικείμενης ενωσιακής στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», η οποία θα αφορά όλη την αξιακή αλυσίδα τροφίμων.
- **Την εφαρμογή κυκλικών προσεγγίσεων στην επαναχρησιμοποίηση των υδάτων** στη γεωργία και μεταξύ άλλων και στις μεθόδους βιομηχανικής παραγωγής.
- **Την βελτίωση της πολιτικής για τα ύδατα** για να υποστηριχθεί η πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και η κυκλικότητα.
- **Τη δημιουργία μιας εύρυθμης ενωσιακής αγοράς για δευτερογενείς πρώτες ύλες**, για λόγους που συνδέονται με την ασφάλεια αλλά και με τις επιδόσεις, τη διάθεση και το κόστος τους.
- **Τη θέσπιση ενιαίων εναρμονισμένων κριτηρίων για τον αποχαρακτηρισμό των αποβλήτων** για συγκεκριμένες ροές αποβλήτων, με βάση την παρακολούθηση της εφαρμογής, από τα κράτη μέλη, των αναθεωρημένων κανόνων για το καθεστώς αποχαρακτηρισμού των αποβλήτων και των υποπροϊόντων, και στήριξη διασυνοριακών πρωτοβουλιών συνεργασίας για την εναρμόνιση των εθνικών κριτηρίων για τον αποχαρακτηρισμό των αποβλήτων και των υποπροϊόντων, αλλά και την δημιουργία παρατηρητηρίου αγοράς για βασικές δευτερογενείς ύλες.
- **Την ενίσχυση του ρόλου της τυποποίησης** με βάση την αξιολόγηση, που βρίσκεται σε εξέλιξη, των υφιστάμενων εργασιών τυποποίησης σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.
- **Την ταχύτερη δυνατή εφαρμογή των μέτρων για τα απόβλητα με νέους στόχους** μείωσης για πιο σύνθετες ροές που θα ενισχύσει την εφαρμογή των προσφάτως θεσπισθέντων απαιτήσεων για συστήματα επέκτασης της ευθύνης του παραγωγού, μεταξύ άλλων δράσεων, αλλά και τον εκσυγχρονισμό της υφιστάμενης νομοθεσίας για τα απόβλητα.
- **Την επανεξέταση των κανόνων για τις μεταφορές αποβλήτων** που διευκολύνουν την ανακύκλωση ή την επαναχρησιμοποίηση εντός της ΕΕ, με περιορισμό των εξαγωγών αποβλήτων που προκαλούν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και την υγεία σε τρίτες χώρες, εστιάζοντας στις χώρες προορισμού, τις προβληματικές ροές αποβλήτων και τις επιχειρήσεις.
- **Τη θέσπιση εναρμονισμένου προτύπου για χωριστή συλλογή αποβλήτων** και επισήμανσης σε επίπεδο ΕΕ (ταξινόμηση των αποβλήτων από καταναλωτές, επιχειρήσεις, νοικοκυριά, κλπ.)

- Την υποστήριξη της καινοτομίας και των επενδύσεων με κινητοποίηση κεφαλαίων της ΕΕ που θα υποστηρίζουν τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία (ταμεία συνοχής, Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, πρόγραμμα LIFE, κλπ.) σε δαπάνες των προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής, έρευνας και καινοτομίας⁵.
- Την διαρκή και αποτελεσματική παρακολούθηση των επιδόσεων για τη μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία με επικαιροποίηση του υφιστάμενου πλαισίου παρακολούθησης με δείκτες που σχετίζονται με το ισχύον σχέδιο δράσης και θα αντικατοπτρίζει τις διασυνδέσεις μεταξύ της κυκλικότητας, της κλιματικής ουδετερότητας και της φιλοδοξίας μηδενικής ρύπανσης.
- Την ανάπτυξη περαιτέρω δεικτών για τη χρήση των πόρων, συμπεριλαμβανομένης της κατανάλωσης και των αποτυπώσεων υλικού.
- Την παρακολούθηση των εθνικών σχεδίων της κυκλικής οικονομίας και άλλων εθνικών μέτρων κυκλικής οικονομίας, μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο των προσπαθειών να επικεντρωθεί εκ νέου η διαδικασία του ευρωπαϊκού εξαμήνου στην ενσωμάτωση μιας ισχυρότερης διάστασης της βιωσιμότητας.

Εκτός των παραπάνω και προκειμένου να επισπευσθεί η μετάβαση στην κυκλική οικονομία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να επιταχύνει οριζόντιες πολιτικές ώστε αφενός να αξιοποιήσει περαιτέρω το δυναμικό της κοινωνικής οικονομίας, η οποία πρωτοστατεί στη δημιουργία θέσεων εργασίας, με αμοιβαία οφέλη από τη στήριξη της πράσινης μετάβασης και την ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης⁶, αλλά και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ με περαιτέρω επενδύσεις σε συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, στη δια βίου μάθηση και την κοινωνική καινοτομία. Όσον αφορά στη στήριξη των επενδύσεων σε περιφερειακό επίπεδο, θα πρέπει να αξιοποιηθεί το δυναμικό των χρηματοδοτικών μέσων και των ταμείων της ΕΕ και να διασφαλισθεί ότι όλες οι Περιφέρειες θα ωφεληθούν από τη μετάβαση.

Στο πλαίσιο αυτό Περιφέρειες που θα εφαρμόσουν στρατηγικές κυκλικής οικονομίας και θα ενισχύσουν τον βιομηχανικό ιστό και τις αξιακές αλυσίδες τους, θα μπορούν να επωφεληθούν με κονδύλια της πολιτικής συνοχής, ενώ οι απόκεντρες περιοχές θα πρέπει να στηριχθούν και από τον Μηχανισμό Δίκαιης Μετάβασης, ο οποίος προτείνεται στο πλαίσιο του σχεδίου επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και του προγράμματος InvestEU.

Όσον αφορά στον επιχειρηματικό τομέα σημαντικά θετικό ρόλο εκτιμούμε ότι θα παίξουν τα κάτωθι μέτρα:

- Η ενίσχυση της δημοσιοποίησης περιβαλλοντικών δεδομένων από τις εταιρείες στην επικείμενη αναθεώρηση της οδηγίας για την υποβολή εκθέσεων μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.
- Η υποστήριξη της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας για την ανάπτυξη αρχών περιβαλλοντικής λογιστικής που συμπληρώνουν τα χρηματοοικονομικά δεδομένα με δεδομένα επιδόσεων της κυκλικής οικονομίας.

⁵Το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει επίσης δράσεις για την κινητοποίηση της ιδιωτικής χρηματοδότησης προς υποστήριξη της κυκλικής οικονομίας μέσω χρηματοδοτικών μέσων της ΕΕ, όπως το InvestEU.

⁶ιδίως στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

- Η ενθάρρυνση της ενσωμάτωσης των κριτηρίων βιωσιμότητας στις επιχειρηματικές στρατηγικές, μέσω της βελτίωσης του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης.
- Η ενσωμάτωση των στόχων που συνδέονται με την κυκλική οικονομία στο πλαίσιο του επικείμενου επαναπροσανατολισμού του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και στο πλαίσιο της προσεχούς αναθεώρησης των κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις στο πεδίο του περιβάλλοντος και της ενέργειας.
- Η συνεχής ενθάρρυνση της ευρύτερης εφαρμογής ορθά σχεδιασμένων οικονομικών μέσων, όπως η περιβαλλοντική φορολογία, συμπεριλαμβανομένων των φόρων υγειονομικής ταφής και αποτέφρωσης, και παροχή δυνατότητας στα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν συντελεστές φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) για την προώθηση δραστηριοτήτων κυκλικής οικονομίας που απευθύνονται στους τελικούς καταναλωτές (π.χ. επισκευές).
- Η προώθηση της μετάβασης μέσω της έρευνας, της καινοτομίας και της ψηφιοποίησης μέσω της έξυπνης εξειδίκευσης, όπου το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το LIFE και το «Ορίζων Ευρώπη» θα συμπληρώσουν την ιδιωτική χρηματοδότηση της καινοτομίας και θα στηρίξουν τον συνολικό κύκλο καινοτομίας, ώστε να δοθούν λύσεις στην αγορά.

Είναι σημαντικό και επικροτείται η απόφαση ότι το «Ορίζων Ευρώπη» θα στηρίξει, κατά την παρούσα φάση, την ανάπτυξη δεικτών και δεδομένων, καινοτόμων υλικών και προϊόντων, την υποκατάσταση και την εξάλειψη επικίνδυνων ουσιών με βάση την προσέγγιση «ασφαλές από το στάδιο του σχεδιασμού», τα κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα και τις νέες τεχνολογίες παραγωγής και ανακύκλωσης, συμπεριλαμβανομένης της διερεύνησης των δυνατοτήτων της χημικής ανακύκλωσης, λαμβανομένου υπόψη του ρόλου των ψηφιακών εργαλείων για την επίτευξη κυκλικών στόχων. Επιπλέον, οι δράσεις Marie Sklodowska Curie μπορούν να στηρίξουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων, την κατάρτιση και την κινητικότητα ερευνητών στον συγκεκριμένο τομέα.

Στην εποχή μας οι ψηφιακές τεχνολογίες μας παρέχουν τη δυνατότητα παρακολούθησης της διαδρομής προϊόντων, κατασκευαστικών στοιχείων και υλικών, και ως εκ τούτου διασφαλίζεται η ασφαλής διάθεση των δεδομένων που προκύπτουν. Στο εφεξής ο ευρωπαϊκός χώρος δεδομένων για έξυπνες κυκλικές εφαρμογές, όπως σχεδιάζεται, θα παρέχει εφαρμογές και υπηρεσίες, όπως τα διαβατήρια προϊόντων, η χαρτογράφηση πόρων και η πληροφόρηση των καταναλωτών.

Παράλληλα, το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Καινοτομίας και Τεχνολογίας θα συντονίζει πρωτοβουλίες καινοτομίας για την κυκλική οικονομία σε συνεργασία με πανεπιστήμια, ερευνητικούς οργανισμούς, τη βιομηχανία και τις ΜΜΕ στο πλαίσιο των κοινοτήτων γνώσης και καινοτομίας. Επιπλέον, στην ψηφιακή εποχή και την πράσινη μετάβαση θα πρέπει να προσαρμοστεί το καθεστώς δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας για να στηρίξει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της ΕΕ, καθώς η πνευματική ιδιοκτησία θα εξακολουθήσει να αποτελεί βασικό παράγοντα που ευνοεί την κυκλική οικονομία και την εμφάνιση νέων επιχειρηματικών μοντέλων.

Είναι σαφές ότι τα νέα βιώσιμα μοντέλα θα δημιουργήσουν καινούργιες επιχειρηματικές ευκαιρίες και ευκαιρίες απασχόλησης, τόσο εντός της ΕΕ, όσο και για τις χώρες με προοπτική ένταξης στην ΕΕ, τους πλησιέστερους γείτονές μας στον Νότο και την Ανατολή, τις αναδυόμενες οικονομίες και τους βασικούς εταίρους μας σε όλο τον κόσμο, ενισχύοντας παράλληλα τους δεσμούς με τους ευρωπαϊκούς οικονομικούς

παράγοντες και για το λόγο αυτό η προετοιμασία των επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι άμεση, εντατική και προς την ορθή κατεύθυνση.

Προς τούτο η κυκλική οικονομία θα πρέπει να προωθηθεί και σε διεθνές επίπεδο,, σύμφωνα με τις προβλέψεις του νέου σχεδίου δράσης, το οποίο προτείνει την έναρξη μιας παγκόσμιας κυκλικής οικονομικής συμμαχίας για τη διερεύνηση του ορισμού ενός «ασφαλούς χώρου λειτουργίας», η οποία αρχίζει μια συζήτηση σχετικά με μια πιθανή διεθνή συμφωνία για τη διαχείριση των φυσικών πόρων, με προτεραιότητα την υιοθέτηση της προσέγγισης της κυκλικής οικονομίας της ΕΕ για τα πλαστικά..

Σημαντικό ρόλο για την επίτευξη της μετάβασης σε κυκλική οικονομία και την επιτυχία των μέτρων που προβλέπει το νέο σχέδιο δράσης, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και την ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2020, θα διαδραματίσει η ενίσχυση της παρακολούθησης των εθνικών σχεδίων και μέτρων με σκοπό την ενσωμάτωση ισχυρότερης παραμέτρου βιωσιμότητας. Έτσι, αναμένουμε την επικαιροποίηση του υφιστάμενου πλαισίου παρακολούθησης για την κυκλική οικονομία με τη θέσπιση νέων δεικτών για τη χρήση των πόρων, όπως η κατανάλωση και τα αποτυπώματα υλικού, προκειμένου να εκτιμηθούν η κατανάλωση υλικών και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις που συνδέονται με τα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης και θα συνδεθούν με την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της προόδου προς την κατεύθυνση της αποσύνδεσης της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων και των επιπτώσεών της εντός και εκτός των συνόρων της ΕΕ. Οι δείκτες θα πρέπει να βασίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο στις ευρωπαϊκές στατιστικές, να λαμβάνουν υπόψη τους τομείς εστίασης στο παρόν σχέδιο δράσης καθώς και τις διασυνδέσεις μεταξύ της κυκλικότητας, της κλιματικής ουδετερότητας και της στρατηγικής μηδενικής ρύπανσης.

Παράλληλα, τα έργα στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» και τα δεδομένα του Copernicus αναμένεται να βελτιώσουν τη μέτρηση της κυκλικότητας σε διάφορα επίπεδα που ακόμα δεν αντικατοπτρίζονται στις επίσημες στατιστικές.

3) Επιχειρήσεις – Βιομηχανία

Η μετάβαση μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να αποτελέσει ευκαιρία προώθησης οικονομικών δραστηριοτήτων βιώσιμων και ευνοϊκών για την επιχειρηματικότητα και για την απασχόληση.

Άλλωστε η νέα βιομηχανική πολιτική της ΕΕ βασίζεται στην κυκλική οικονομία με βασικό στόχο την τόνωση της ανάπτυξης νέων αγορών κλιματικά ουδέτερων και κυκλικών προϊόντων. Στο πλαίσιο αυτό θεμελιώδη σημασία έχουν η απανθρακοποίηση και ο εκσυγχρονισμός ενεργοβόρων βιομηχανιών όπως η χαλυβουργία⁷ και η τσιμεντοβιομηχανία.

Η νέα πολιτική «βιώσιμων προϊόντων» δίνει προτεραιότητα στη μείωση και στην επαναχρησιμοποίηση υλικών πριν από την ανακύκλωσή τους. Αυτό θα επιτυγχάνεται με την τήρηση συγκεκριμένων ελάχιστων απαιτήσεων για την πρόληψη της διάθεσης προϊόντων επιβλαβών για το περιβάλλον στην αγορά της ΕΕ.

Είναι εξαιρετικά θετικό ότι η έμφαση αποδίδεται στους τομείς που χρησιμοποιούν τους περισσότερους πόρους και στους οποίους υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες κυκλικότητας, όπως για τα κάτωθι προϊόντα:

---

⁷ Η Επιτροπή θα υποβάλει πρόταση για τη στήριξη της χαλυβουργίας μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών έως το 2030.

- ηλεκτρονικά και ΤΠΕ⁸
- συσσωρευτές και οχήματα⁹
- συσκευασίες¹⁰
- πλαστικά¹¹
- κλωστοϋφαντουργικά¹²
- κατασκευαστικά έργα και οικοδομές¹³
- τρόφιμα¹⁴
- λιγότερα απόβλητα¹⁵

4) Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, και με βάση τα προηγηθέντα μπορούμε να επιβεβαιώσουμε ότι το νέο σχέδιο δράσης πράγματι στοχεύει στην αναβάθμιση της Κυκλικής Οικονομίας, με σκοπό την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από την ανάλογη αύξηση της χρήσης φυσικών και άλλων πόρων, διασφαλίζοντας παράλληλα τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κατά συνέπεια δεχόμαστε με ικανοποίηση τις οδηγίες και επιλογές του (του νέου σχεδίου δράσης). Με την εκτίμηση και την ελπίδα ότι οι στόχοι και η δομή του εγγυώνται μια συστημική, βαθιά και μετασχηματιστική διαδικασία δίκαιης μετάβασης σε ένα νέο βιώσιμο μοντέλο παραγωγής και κατανάλωσης εντός και εκτός των συνόρων της ΕΕ.

Στο πλαίσιο αυτό ευχόμαστε και επιθυμούμε αυτό που και εσείς τονίζεται στη πρόσκληση που μας απεστάλη για συμμετοχή στη διαβούλευση. Ότι δηλαδή βασική κατεύθυνση του σχεδίου είναι η θέσπιση ενός ισχυρού και συνεκτικού πλαισίου πολιτικής, το οποίο θα καταστήσει συνήθη πρακτική τα βιώσιμα προϊόντα, τις βιώσιμες υπηρεσίες και τα βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα. Και ότι τόσο το νέο σχέδιο όσο και οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται στο πλαίσιο του θα επιτευχθούν

---

⁸Θεσπίζεται «πρωτοβουλία για την κυκλική διαχείριση των ηλεκτρονικών προϊόντων» με σκοπό την παράταση του κύκλου ζωής των προϊόντων και τη βελτίωση της συλλογής και της διαχείρισης των αποβλήτων.

⁹Θεσπίζεται νέο κανονιστικό πλαίσιο για τους συσσωρευτές με σκοπό την τόνωση της βιωσιμότητας και την ενίσχυση του δυναμικού κυκλικότητας που έχουν οι συσσωρευτές.

¹⁰Προβλέπονται νέες υποχρεωτικές απαιτήσεις σχετικά με το τι επιτρέπεται στην αγορά της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης της (υπερβολικής) συσκευασίας.

¹¹Προβλέπονται νέες υποχρεωτικές απαιτήσεις για ανακυκλωμένο περιεχόμενο, με ιδιαίτερη προσοχή στα μικροπλαστικά, καθώς και στα πλαστικά βιολογικής βάσης και στα βιοαποδομήσιμα πλαστικά.

¹²Χαράσσεται νέα στρατηγική της ΕΕ για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, η οποία θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία στον τομέα αυτό και θα δώσει ώθηση στην αγορά της ΕΕ για επαναχρησιμοποίηση των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων.

¹³Χαράσσεται συνολική στρατηγική για ένα βιώσιμο δομημένο περιβάλλον, η οποία προάγει τις αρχές της κυκλικότητας για τα κτίρια.

¹⁴Νέα νομοθετική πρωτοβουλία για την επαναχρησιμοποίηση, με σκοπό να αντικατασταθούν οι συσκευασίες μίας χρήσης, καθώς και τα επιτραπέζια σκεύη και μαχαιροπήρουνα μίας χρήσης από επαναχρησιμοποιούμενα προϊόντα στις υπηρεσίες εστίασης.

¹⁵ Δίνεται έμφαση δίνεται στην πλήρη αποφυγή των αποβλήτων και στη μετατροπή τους σε δευτερογενείς πόρους υψηλής ποιότητας, που επωφελούνται από την εύρυθμη λειτουργία μιας αγοράς δευτερογενών πρώτων υλών.

με την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία των θεσμών, της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών.

Προς τούτο, ως ΚΕΕ, επισημαίνουμε αυτό που και εισαγωγικά τονίστηκε και εν μέρει αποτελεί και διακριτή ευθύνη της Ελληνικής κυβέρνησης. Πιο συγκεκριμένα επισημαίνουμε την ανάγκη λήψης μέτρων και πρωτοβουλιών που θα αποσκοπούν στη συνειδητοποίηση της ανάγκης έγκαιρης και επιμελούς προετοιμασίας και καθοδήγησης των ελληνικών επιχειρήσεων για τις ραγδαίες εξελίξεις που επέρχονται και σ' αυτό το πεδίο. Ομοίως χρειάζονται μέτρα και οικονομικά κίνητρα άμεσης και γρήγορης προσαρμογής της παραγωγικής και λειτουργικής τους υποδομής για τη προστασία και διατήρηση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Ελπίζουμε και ευχόμαστε να προωθηθούν εντός του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος, να εξειδικευτούν και να θεσπιστούν έγκαιρα όλα τα κατάλληλα μέτρα σε ευθυγράμμιση και συνεργασία όλων των ενδιαφερόμενων φορέων σε όλα τα επίπεδα - ενωσιακό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό, και διεθνές.

Ως εκ τούτου, καλούμε κι εμείς από την πλευρά μας την Κυβέρνηση να εγκρίνει το σχετικό σχέδιο δράσης, όπως το καλεί και η Επιτροπή και να συμβάλει ενεργά στην εφαρμογή του, εγκρίνοντας ή/και επικαιροποιώντας τις εθνικές στρατηγικές, σχέδια και μέτρα κυκλικής οικονομίας υπό το πρίσμα των στόχων του.

Επιπλέον, υποστηρίζουμε την Επιτροπή στο να υποβάλει σύσταση προκειμένου να συμπεριληφθεί η κυκλική οικονομία στα θέματα συζήτησης σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης και να αποτελέσει τακτικό θέμα διαλόγων με τους πολίτες.

Με εκτίμηση,

Κωνσταντίνος Μίχαλος